

Enn Siimer: „Taanlased ütlevad õpilase pideva testimise kohta, et porgand ei muutu sellest paremaks, kui teda iga nädal maa seest välja võetakse ja möödetakse. Sellega jääb üle vaid nõustuda.”

Produktsooni- ehk töökool Taanis

Enn Siimer
Kõlde põhikooli direktor

Taani produktsooni- ehk töökoolid töötavad meistriõppe malli järgi. Kooli põhimõte on *teach by do* – õppimine töö kaudu.

Sel kevadel oli Viljandimaa koolijuhtidel võimalus tutvuda Taani haridussüsteemiga. Paljud meie hariduses aktuaalsed probleemid said Taanis nähtu najal selgema tähenduse ja see kutsus esile elavaid arutelusid nii reisi ajal kui ka koduteel. Küllap tuleb siin tänusõnu öelda ka reisi korraldajatele ja meid saatnud eesti soost giidile Lea Hoierile, kes nüüd juba pikka aega Taanis õpetajaametit pidanud.

Külastasime pealinna eri tüüpi koole, väikelinna haridusasutusi ja õpetajate ametiühingut. Käisime ka ühes n-õ produktsoonikoolis, meie mõistes erikoolis, mis on Euroopa Liidu kaasabil jõudnud veel Saksamaale, Iirimaa, Kosovosse. Paljud meie delegatsiooni liikmed nimetasid just selle kooli külästust kõige õpetikumaks.

Produktsoonikool

Mingis mõttes sarnaneb see kool meie Puiatuga. Seal õpivad 16–25-aastased noored, kes pole tavalises põhi- või tehnikakoolis hakkama saanud või on sealt käitumisprobleemide tõttu välja kukkunud. Kuid kool on see vaid tinglikult, sest traditsioonilist õppetööd ei toimu.

Taolist kooli on vaja ilmselt meilgi, sest igal aastal langeb meil tuhatkond noort põhikoolist välja. Puiatu kooliga on olnud pidevalt probleeme ning nüüd on vastu võetud otsus kooli sulgeda. Kuid mis saab probleemidega noortest edasi?

Taanis lähevad nad produktsooni- ehk töökooli, tootmiskooli, kus töötatakse meistriõppe malli järgi. Kooli moto on *teach by do* (õppimine töö kaudu). Kooli

kontseptsioon juhindub Ole Lund Kirkegaardi meilgi tuntud raamatu „Kummitarzan” peategelasest, teismelisest poisist, kel on nii koolis kui ka kodus raske ja kes ei suuda õppimisele keskenduda. Isa tahab, et ta oleks tugev, aga koolis poissi hoopis kiusatakse.

Igas lapses on midagi head, on kooli teine põhimõte. Et seda head üles leida ja arendada, pole vaja tingimata valemite ja fakte tuupida, noori võib õpetada ka elu ja töö kaudu.

Nähes, millise kaasaelamisega on 8.–9. klassi nn probleemsete poisid töö juures, tekib küll küsimus, miks me noorte huvi tihti väevõimuga alla surume ja nende vanuselist eripära arvesse ei võta, eriti muidugi poiste puhul. Haridusministeeriumi vastne kantsler Kalle Küttis on alati poiste eripärade arvesta-

mise eest seisnud, seepärast kutsun teda üles ka Eestis taoliste koolidega vähemalt katsetama. Selle tarviduses veenis mind muuseas ka õhin, mida nägin Vana-Võidu kooli direktori Tarmo Looduse ja Pärsti vallavanema Erich Palmi nägudel, kui nendega produktioonikoolidest rääkisime.

Töökoolis, mida meie külastasime, oli sadakond noort. Tegeldi metalli-, puu- ja ehitustööga, kuid ei puudunud ka köögi- ja kontoritöö, muusikaloo, tekstiili ja disaini, infotehnoloogia ning pedagoogika töötoad. Igas osakonnas tegi meistri juhtimisel tööd 5–12 noort, kusjuures ala ja töötoa sai igaüks ise vabalt valida. Eriala võis ka vahetada, kui esimene valik ei meeldinud.

Õpilaskoha maksumus arvestatakse selles koolis välja nn taksomeetri süsteemiga: õpilase koolitulek ja sealt lahkumine fikseeritakse tunniajalise täpsusega. Kooli ja õpilase suhetes kehtib usalduse ja vastutuse põhimõte. Kriminaalse taustaga lastega on direktoril tõsine jutuajamine ning kool võtab neid puhta lehena, usaldab täielikult. Pettuda on tulnud harva. Töötubade esmane eesmärk on tutvustada noori töö ja ametiga, kusjuures töö ise on alati seotud mingi vajaliku toodangu ehk produktiooniga – sellest ka kooli nimetus. Metallimehed valmistasid kohalikele ettevõttele rakiseid, puumeistrid remontisid suurt jahti, ehitajad olid just valmis saanud kooli juurdeehitise, köögis tehti kogu koolile süüa. Pedagoogika eriala noored tegelesid lasteaiastega linnast väljaspool asuvas laagris, kus oli igat sorti koduloomi ja mänguvõimalusi. Muusikud esitasid meile omaloomingulisi lugusid ning nende CD pidi varsti müügile jõudma. Neid õpilasi tellitakse ka esinema.

Kooli juures on pood, mille kodulehel (www.xor.dk) saab tutvuda iga tööühema toodanguga. Toodete loetelu äratav aukartust. Nagu direktor meile rääkis, on iga töötuba finantsiliselt iseseisev, teenides oma toodangu müügiga koolile tulu. Noored tulevad hommikul koduselt ja lähevad õhtul sinna tagasi. Keskmiselt käiakse koolis seitse kuud, kuni noor leiab endale töökoha. Millise grupi juures me ka ei käinud, igal pool nägime oma tegevusest tõsiselt huvitatud noori, keda pole vaja millekski sundida.

Peder Lykke kooli õpilased.

Paatide korrastamine Korsøri produktioonikoolis.

Viljandimaa koolijuhid Peder Lykke koolis. Keskel kooli direktor Lennart Kjellerup.

Nii näeb välja moodne fuajee Ørstedi gümnaasiumis Kopenhaagenis.

Kas olla õnnelik või tark?

Taani kooliaasta on 25 päeva võrra meie omast pikem, kestes kokku tervelt 200 õppepäeva. See tähendab nii õpetajate kui ka õpilaste märksa lühemat suvepuhkust, kuid Taani kooliõpilased on Euroopa maade võrdluses ühed kõige õnnelikumad. Eesti õpilased on selles reas üpris taga, kuigi puhkus on neil märksa pikem.

Taanlastel näikse õppekava olevat tunduvalt elulähedasem ja mitte nii pingeline kui meil. Ja seda nii üld- kui ka kutsehariduses. Samas on taani õpilased PISA-testis eestlastest tublisti kehavamad. Võib vist nõustuda Tarmo Looduse kokkuvõttega, et meil on tulemus-, Taanis aga protsessikeskne kool. Mis on parem – kas olla õnnelik või tark? Jäägu see lugeja otsustada.

Taani põhikool

Taani põhikool on kümneklassiline, kuid viimane, 10. klass on vabatahtlik ja selles õpivad tavaliselt need, kes tahavad kooliteed jätkata kõrgkoolis. Pärast põhikooli saab vaid 40% lõpetanutest soovitusel gümnaasiumi astumiseks, ülejäänudki saavad seda teha, kuid juba eksamite hinnaga. Kui palju demokratiseeriks selline otsus meie haridust?

Mitmel pool kuulsime oma kõrvadele veidi üllatavat tõdemust: kool algab arhitektuurist. Kopenhaageni Peder Lykke põhikooli direktor rääkis, et uue kooli projekteerimist alustati just

arhitektuursest kontseptsioonist, millest sai alguse ka pedagoogiline põhimõte: avatus ja koostöö. 400 õpilasega kool paiknes vanuserühmade kaupa kolmes eraldi plokis, kus klassiruumidel puudusid ukсед. Vahetundideks oli avar ruum nii sees kui ka õues, igas klassiruumis keskmiselt 25 õpilast. Panime tähele, et paljudel juhtudel kasutati abiõpetajat, kes tegeles mahajääjatega. Neid, nagu ka rahutuid õpilasi, ei eraldada, kuid nendega tegelevad abiõpetajad ja lapsevanemad, keda samuti nägime koolis oma võsukestega koos õppimas. Kuni 8. klassini õpilasele hindeid ei panda, antakse vaid suuline või kirjalik hinnang.

Põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajate ettevalmistus Taanis on põhimõtteliselt erinev. Põhikooliõpetaja peab hakkama

saama kõikide õpetatavate ainetega, gümnaasiumis on loomulikult ainekeskne lähenemine. Tavaliselt jaotavad paarikolm õpetajat põhikoolis ained omavahel ära ja tekib teatav loomulik tööjaotus. Ka selles peegeldub rohkem, kui esialgu paistab. Põhikooliealisele on olulisem õppe- ja sotsiaalne protsess, gümnaasiumiealisele aga teadmiskeskne lähenemine.

Taani gümnaasium

Täiesti uus 2007. aastal valminud Ørstedi gümnaasium asub Kopenhaageni uues linnaosas ning on moodne nii arhitektuurilt kui ka õpetamise kontseptsioonilt. Direktori sõnul võimaldab kool teha viit tüüpi õpet: individuaal-, grupi-, klassi-, plenaar- ja virtuaalõpe. Õppesuundi, mida õpilased valida saavad, oli samuti rohkesti. Kõikidel õpetajatel ning suurel enamikul õpilastest on arvutid ning kool tasub õpetajate Interneti-kulutused.

Taanis, mis territooriumilt Eestiga ligilähedane, elab enam kui viis korda rohkem inimesi kui meil. Teed on Taanis suurepärased. Õpilaste transpordiga ei tegele Taanis kool, omavalitsus ega riik. Nagu ka õpilaste toitlustamisega.

Taani õpetajate palgad on ligilähedased riigi keskmisega ning meie väeringusse ümberarvestatuna ligi 60 000 krooni kuus. Arvestada tuleb siiski ka seda, et Taanis on elu tunduvalt kallim kui meil. Samas on õpetajakutse seal populaarne ka meeste seas, meesõpetajaid on ca 60%.

Nii koolielule kui ka linnapildile avaldab mõju immigrandide suur arv. Meie külalastud Kopenhaageni koolides oli ligi 30% õpilastest sisserännanute peredest.

Mis meid kõiki veel kogu Taanimaal võlus ja hämmastas, oli jalgratturite arvukus. Me ei näinud ühtegi linnatänavat, kus poleks olnud jalgratastele eraldatud teed, isegi pealinna kesksetel tänavatel oli jalgrattaid samas suurusjärgus kui autosid.